

«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

**«ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ
В АПЛІКАЦІЯХ ДО АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ
СУЧАСНОСТІ»**

(для аспірантів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2017

Підготовлено професором кафедри філософії та політології *І. М. Варзарем*

Затверджено на засіданні кафедри філософії та політології
(протокол № 10 від 24.04.17)

Схвалено Вченою радою Українсько-Азербайджанського інституту соціальних наук і самоврядування Г. А. Алієва (протокол № 9 від 27.04.17)

Варзар І. М. Навчальна програма дисципліни «Історія та теорія політико-правових вчень в аплікаціях до актуальних проблем сучасності» (для аспірантів). – Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2017. – 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Історія та теорія політико-правових вчень в аплікаціях до актуальних проблем сучасності», вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом
(МАУП), 2017

© ДП «Видавничий дім
«Персонал», 2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна вільного вибору «Історія та теорія політико-правових вчень в аплікаціях до актуальних проблем сучасності» виступає як важливий предмет вивчення для аспірантів першого року навчання, які готуються до написання дисертаційної роботи у галузі політичної науки.

Явища, що втілені у поняття «право», «закон», «політика», «держава», «етика», «наука», «порядок», «ціна», «громадянин», «інститут», «гармонія відносин» тощо, – це безцінні надбання вселюдської цивілізації. Ці самі феномени у всесвітній політико-культурній історії виявилися і в якості основних архітекторів, будівників і захисників країн, народів, суспільств. З'ясувалося також, що стрижневі поняття із наведеного ряду – «політика», «право», «теорія», «держава» – поза тріалітету «країна – народ – суспільство» існувати просто не можуть. Саме це їх буття потребує постійного правового інституціоналізованого облаштування та системного історіологічного осмислення, аби не припуститися, за Т. Гоббсом, перетворення держави у міфічно-страшильського Левіафана, під тоталітарним диктатом якого в народних низах країни, як правило, розпочинається «перманентна війна усіх проти усіх», а право підноситься над усіма на роль «законного езекутора праведних і неправедних людей» (Н. Макіавеллі).

Пунктирно наведені тезові думки служать «плановим каркасом» короткого, але насиченого і ціннісно значимого аспірантського курсу «Історія та теорія політико-правових вчень в аплікаціях до актуальних проблем сучасності». Це – спроба політолого-правознавчого синтезування ідеологемної тези великої ваги: держава є витвором народу, політика – її інструментом, обидва ж феномени гуманістично мають працювати в координатах здорової народної етики та «під наглядом» права. За таких умов та у кінцевому підсумку політика стає професійною, наукова теорія – загальнодоступною, держава – соціально-правовою, а країна – населеною зрілим і незалежним від держави і правлячого політикуму громадянським суспільством.

Після років і років «умілого утаємничування» правлячими верхами істинно наукового змісту зазначених феноменів-понять у свідомості народних низів (зокрема, й різнорівневих політико-державних функціонерів, партійно-громадських діячів, а нерідко й науково-педагогічних працівників), причому не лише радянського недавнього минулого, а й років суверенізаційної епохи, цей курс має подвійне науково-методичне та педагогічне навантаження: розставити належні акценти у класичному першозвучанні багатьох і багатьох політолого-правових матерій; уточнити сучасну їх інтерпретацію у світлі нових, вітчизняних соціально-політичних та зовнішньо-міжнародних реалій глобалізації людства. З огляду на цю обставину і підготовлено всі матеріали курсу до вкрай лапідарного висвітлення у специфічній аудиторії людей з вищою освітою, які займаються власними науковими дослідженнями у галузі політичної науки.

Мета курсу «Історія та теорія політико-правових вчень в апікаціях до актуальних проблем сучасності», відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» та положень «Програми забезпечення якості освіти у ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», є розширення та поглиблення знань з історії і теорії політико-правових учень з уточненням сучасної їх інтерпретації у світлі нових зовнішньополітичних реалій людства.

Після вивчення дисципліни аспірант повинен

- *знати*: історію розвитку політико-правової думки, процес вироблення теоретичних знань, понятійного апарату, яким сьогодні оперує політична наука; генетичне походження та функціональний взаємозв'язок понять «країна», «суспільство», «держава»; понятійно-теоретичне визначення явищ «політика», «право», «влада»; політолого-правничий сенс поняття «правова демократична держава»; співвідношення понять «поділ політичних влад» і «розподіл політичних повноважень»; теорію політичних лідерів; концепцію соціально-правової держави;
- *уміти*: аналізувати провідні політико-правові ідеї, вчення та концепції минулого з позицій запитів сьогодення та майбутнього; критично оцінювати різні вчення, теорії та доктрини світової політико-правової думки; виявляти основні чинники і тенденції виникнення й розвитку теоретичних знань про право, закон, державу, владу, політику; встановлювати зв'язок між політико-правовими теоріями та сучасними проблемами суспільно-політичного життя.

Зміст дисципліни «Історія та теорія політико-правових вчень в апікаціях до актуальних проблем сучасності»:

Історія виникнення та розвитку політичних і правових теорій. Специфіка «вироблення» політичної історії у надрах трикутника «влада – політика – право». Співвідношення понятійних дуалітетів «країна – держава», «закон – норма», «право – політика», «теорія – наука» як науково-пізнавальні проблеми сучасності. Градація письмової історії людства та процесу її політико-правового осмислення. Основні політико-правничі надбання періоду Класичної Антики. Найрельєфніші політико-правничі вчення народів Європи періоду Середньовіччя. Політико-правова думка епох Нового та Новітнього часів. Загальне і специфічне в історії та теорії політолого-правничої думки України від найдавніших часів до сьогодення.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ В АПЛІКАЦІЯХ
ДО АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ»

№ пор.	Назва теми
1	Співвідношення понятійних дуалітетів «країна – держава», «закон – норма», «право – політика», «теорія – наука» як науково-пізнавальні проблеми сучасності
2	Градація письмової історії людства та процесу її політико-правового осмислення
3	Основні політико-правничі надбання періоду Класичної Антики
4	Найрельєфніші політико-правничі вчення народів Європи періоду Середньовіччя
5	Вселюдська політико-правова думка епох Нового та Новітнього часів. Г. В. Ф. Гегель, К. Реннер та А.-Дж. Тойнбі про цивілізаційні ролі політико-правової держави в історії
6	Загальне та специфічне в історії та теорії політолого-правничої думки України від найдавніших часів до сьогодення
Разом годин: 150	

ЗМІСТ
дисципліни
«ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ В АПЛІКАЦІЯХ
ДО АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ»

***Тема 1. Співвідношення понятійних дуалітетів «країна – держава»,
«закон – норма», «право – політика», «теорія – наука»
як науково-пізнавальні проблеми сучасності***

1. Співвідношення понять «ідея», «концепція», «теорія», «наука». Специфіка буття в духовній історії політичних ідей, концепцій, теорій і наук.
2. Історико-цивілізаційне значення винаходу людством феноменів «культура», «влада», «право», «закон», «політика», «державна», «мораль», «норма».
3. Співвідношення понять «країна – держава».
4. Специфіка «вироблення» політичної історії у надрах трикутника «влада – політика – право». «Закон» і «норма».
5. Влада як вольовий імпульс або спонукання до дії одним суб'єктом іншого з метою коригування дії останнього на свою користь. Специфіка буття політичної влади у контексті інших різновидів влади.
6. Політика як цілеосмислена діяльність із завоювання та утримування влади. Політика та право.

Література [7; 8; 24; 30; 34; 41; 49]

***Тема 2. Градація письмової історії людства та процесу
її політико-правового осмислення***

1. Історія як послідовно-хронологічне протікання людського життя у подіях, діях, фактах і процесах. Політична історія країн, народів, суспільств і держав як галузь історико-політичного та соціодержавознавчого знання.
2. Сфери і галузі суспільної життєдіяльності людей та місце в їхньому контексті політичної, культурної та духовної сфер.
3. Специфіка побудови політичної, духовної та культурної сфер.
4. Право як сукупність правил і унормування діяльності людей «всередині» усіх структурних елементів будь-якої сфери чи галузі життя.
5. Право як свобода і можливість мислити та діяти певним чином.
6. Право і мораль як регулятори політико-владних відносин.
7. Державна як один з інститутів політичної сфери, одне з джерел права та один із політичних суб'єктів.

Література [1; 5; 20; 49; 61]

Тема 3. Основні політико-правничі надбання періоду Класичної Антики

1. Феномен держави у політико-духовній та культурній історії країн, народів і суспільств.
2. Античні мислителі про природу держави.
3. Вчення Арістотеля та його сучасна актуальність.
4. Цицерон про співвідношення «народу», «держави» і «форми правління».
5. Чотири механізми державно-політичного владарювання.

Література [18; 34; 48]

Тема 4. Найрельєфніші політико-правничі вчення народів Європи періоду Середньовіччя

1. Середньовічні ідеї щодо співвіднесення держави та країни.
2. Феномен національної держави та політична історія Священної Римської імперії.
3. Політична філософія доби Відродження.
4. Н. Макіавеллі про природу держави й політичної влади та співвіднесення його ідей з проблемами сучасності.

Література [18; 20; 34; 42]

Тема 5. Вселюдська політико-правова думка епох Нового та Новітнього часів. Г.В.Ф. Гегель, К. Реннер та А.-Дж. Тойнбі про цивілізаційні ролі політико-правової держави в історії

1. Т. Гоббс про небезпеку перетворення держави на тоталітарного Левіафана.
2. Співвідношення понять «поділ політичних влад» і «розподіл політичних повноважень» (Ш. Монтеск'є, Дж. Адамс).
3. Внесок до сучасної політичної науки лідерів Американської буржуазно-демократичної революції та Великої французької революції (Б. Франклін, Т. Пейн, Дж. Адамс, О. Гамільтон, Ж. Дантон, Л. Сен-Жюст).
4. Гегель про сутність правової держави.
5. М. Вебер про «корисну службу професійної бюрократії».
6. Поняття «соціальна держава» (Л. фон Штайн) та «правлячий політикум» (К. Реннер).

Література [9; 11; 19; 25; 43; 45; 52; 57; 59; 60]

Тема 6. Загальне та специфічне в історії та теорії політолого-правничої думки України від найдавніших часів до сьогодення

1. Актуальні сьогоденні питання в історії вітчизняної політичної та правової думки.
2. Конституція України та визначення держави.
3. Специфіка побудови та розгортання життєдіяльності правової держави у багатоетнічній країні.
4. Перспективи розбудови в Україні сучасної гуманно-демократичної, дієво-політичної та соціально-правової держави.

Література [7; 15; 28; 29; 32; 35; 36; 38; 44]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота – це складова навчального процесу й активна форма самостійної роботи аспірантів.

Мета контрольної роботи – поглибити та систематизувати здобуті в процесі вивчення курсу теоретичні знання, сформувані вміння самостійно працювати з навчальною, спеціалізованою літературою, застосовувати теоретичні знання і набуті навички на практиці.

Контрольна робота повинна мати обсяг не менше 15-ти сторінок тексту (комп'ютерний набір, кегль – 14, інтервал – 1,5, шрифт – Times New Roman). Усі сторінки, крім титульної, мають бути пронумеровані. Контрольна робота повинна містити за структурою: а) зміст із зазначенням питань теми та сторінок; б) вступ, де мають бути викладені актуальність теми дослідження, предмет і методи дослідження, окреслене проблемне поле, поставлені мета та завдання дослідження; в) основні розділи, побудовані за логікою викладення матеріалу, з посиланнями на джерела; г) висновок із викладом власної точки зору щодо вирішення зазначеної в роботі проблеми; д) список літератури, який має містити не менше 10 джерел.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Процесуальний розвиток країни, народу, держави та основні його градації.
2. Основні сфери життя суспільства.
3. Співвідношення понять «країна», «суспільство», «держави».
4. Місце політичної сфери у контексті інших сфер та галузей суспільної життєдіяльності людей.
5. Держава як політичний інститут в історії та теорії політичної науки.
6. Т. Гоббс і сьогоденна актуальність «Левіафану».

7. Зміст, структура та специфіка буття політичної влади у транзитному суспільстві.
8. Співвідношення загального та політичного права.
9. Джерела права та їх класифікація.
10. Ш.-Л. Монтеск'є як автор цілісної концепції поділу політичних влад.
11. Дж. Адамс про розподіл влади.
12. Співвідношення понять «поділ політичних влад» і «розподіл політичних повноважень».
13. Понятійно-теоретичне визначення явищ «політика» і «право».
14. «Закон» і «норма»: співвідношення понять.
15. Б. Спіноза про місце «розуму» і «етики» в політичній діяльності.
16. Право і мораль як регулятори політико-владних відносин: спільне та відмінне.
17. Т. Гоббс і Г.В.Ф. Гегель про громадянське суспільство.
18. Цицерон і Б. Спіноза про політичного громадянина.
19. Автори «Федералісту» про природу та сутність держави.
20. Політичні партії та громадські асоціації у політичній історії світу та України.
21. Форма державного устрою та форма політичного правління: кореляція понять.
22. Сенс поняття «правова демократична держава» (за Гегелем).
23. Концепція політичного громадянина А. Росміні.
24. М. Вебер про феномен державно-політичної бюрократії.
25. Теократична держава в історії, теорії та сучасній практиці.
26. Суб'єкти політичної історії України.
27. Ліберальна політико-правова доктрина Дж.-Ст. Мілля.
28. Держава як суспільно-правовий договір (за Ж.-Ж. Руссо).
29. Визначення держави за Конституціями України та інших країн.
30. Поняття правлячого політикуму.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Основні градаційні ризики процесуального розвитку політико-духовної історії будь-яких країни, народу, держави.
2. Політична історія та історія теоретичної думки як специфічні галузі у градації історичного процесу.
3. Основні сфери та галузі суспільної життєдіяльності людей.
4. Країна, суспільство, держава: співвідношення понять.
5. Логічність чи неприпустимість ототожнення «країни» і «держави».
6. Країна як геополітичний феномен.
7. Співвідношення понять «суспільство» та «держава».
8. Співвідношення понять «політична система» та «соціальна система».
9. Місце політичної сфери у контексті інших сфер та галузей суспільної життєдіяльності людей.

10. Держава – політичний інститут і сукупність нормативно-правових та політико-сферних інституцій.
11. Галузева градація феноменів держави та права.
12. Поняття «політична держава» за Т. Гоббсом.
13. Гегель і А.-Дж. Тойнбі про цивілізаційні ролі держави у політико-культурній історії народів і країн.
14. Політолого-правничий зміст феномену «влада взагалі».
15. Різновиди влади: батьківська, релігійна, ідейна, авторитарна, харизматична та ін.
16. Влада як психовольовий феномен.
17. Специфіка буття феномену «політична влада».
18. Зміст, структура та специфіка буття політичної влади у транзитному суспільстві.
19. «Гілки» політичної влади та їх політолого-правниче навантаження.
20. Співвідношення загального та політичного права.
21. Класифікація джерел права.
22. Право як надсферне явище, що «обслуговує» все суспільство.
23. Співвідношення понять «держава» та «право».
24. Ш.-Л. Монтеск'є як автор цілісної концепції поділу політичних влад.
25. Дж. Адамс про розподіл влади.
26. Поділ політичних влад і розподіл політичних повноважень: спільне та відмінне.
27. Понятійно-теоретичне визначення явищ «політика» і «право».
28. «Закон» і «норма»: співвідношення понять.
29. Б. Спіноза про місце «розуму» і «етики» у політичній діяльності.
30. Сумісність феноменів «політико-ідеологічний плюралізм», «національна ідея» та «єдинодержавна ідеологія».
31. Чиновна бюрократія як корпус державної служби та кадри соціальних працівників.
32. Т. Гоббс про «перманентну війну всіх проти всіх».
33. Цицерон, Т. Гоббс і Г.В.Ф. Гегель про громадянське суспільство.
34. Міра зрілості громадянського суспільства та його дистанційна незалежність від політичної держави.
35. Концептуальні точки зору Цицерона, Б. Спінози та А. Росміні на «пересічного громадянина» та «політичного громадянина».
36. Політичні партії та громадські асоціації у політичній історії взагалі та поточній історії суверенної України.
37. Політолого-правничий зміст основних сфер державної політики.
38. Кореляція понять «форма державного устрою» та «форма політичного правління».
39. Інститут президентства і правлінська влада у сучасній Україні.
40. Основні моделі урядування народним господарством у сучасній Україні.
41. Сенс поняття «правова демократична держава» (за Гегелем).
42. Однопалатний та двопалатний парламент у моноетнічній та поліетнічній країні.

43. Феномен легітимації новостворених державних органів, політико-управлінських структур та політичних фігур.
44. Концепція політичного громадянина А. Росміні.
45. М. Вебер про позитивні риси-аспекти феномену «державно-політична бюрократія».
46. Поняття «цивілізованої влади» та «цивілізованого народу» (за Гегелем).
47. Політична нація у сучасній Україні.
48. Теократична держава та її місце у сучасних світових політичних реаліях.
49. Незалежний суд у механізмі правової держави.
50. Національна держава: історія та сучасність.
51. Народонаселення як джерело політичної влади і носій політичного суверенітету країни.
52. Колективні політичні суб'єкти сучасної політичної історії України.
53. Тоталітарні партії масового типу та феномен «партії влади».
54. Ліберальна політико-правова доктрина Дж.-Ст. Мілля.
55. Сучасна система місцевого самоврядування.
56. Феномен «соціальної держави»: історія, теорія, практика.
57. Державна та офіційна мова в багатоетнічній країні.
58. Політико-державні атрибуції визнаних та невизнаних автономій.
59. Держава як суспільно-правовий договір (за Ж.-Ж. Руссо).
60. Конституція та соціально-правовий договір.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Барг М. А. Эпохи и идеи. Становление историзма. – М.: Мысль, 1987.
2. Бостан С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. – К.: ЦШ, 2005.
3. Варзар Іван. Держава і народ-етнос у політологічному дискурсі. – Із контекстів минулих літ. – Вибране. – кн. 1. – К.: ФАДА, ЛТД, 2003.
4. Варзар І. М. Тріадний принцип структуризації та функціональної ієрархізації соціальної та політичної систем транзитного суспільства // Трансформація політичних систем на постсоціалістичному просторі / голов. ред. В. П. Бех. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006.
5. Варзар І. М. Іще раз про генезисно-історіологічний та ролево-функціональний погляди-на феномен політичної нації у багатонародній країні // Наук. пр. МАУП. – 2007. – вип. 2 (16).
6. Варзар І. М. Політична етнологія. Пропедевтичний курс: підручник. – К. : Персонал, 2009.
7. Варзар І. М. Права, свободи та вольності людини, громадянина й народу в політолого-правознавчому дискурсі : авт. теорет. лекційний курс із дод. – К. : «МП «Леся», 2016.

8. Варзар Іван. Радикальні реформи – єдиний порятунок для України // Політичний менеджмент. – 2009. – № 1.
9. Вебер М. Соціологія. Загальносоціологічні аналізи. Політика : пер. з нім. – К.: Основи, 1998.
10. Гавриленко І.М., Мельник П. В., Недюха М. П. Соціальний розвиток. Навч. посіб. – Ірпінь : Акад. ДПС України, 2001.
11. Гегель. Политические произведения : пер. с нем. – М.: Политиздат, 1978.
12. Головатий М. Ф. Соціологія політики: навч. посіб. – К.: МАУП, 2003.
13. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности : пер. с франц. – М.: Прогресе, 1996.
14. Демиденко Г. Г. Про право людини на достойне життя: історико-теоретичний аспект. – Х. : ЮрЛіт, 1998.
15. Заєць А. П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. – К.: Тандем, 1999.
16. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн-членів ЄС. Порівняльний аналіз : пер. з фр. – К.: Основи, 1996.
17. Институты самоуправления: историко-правовое исследование. – М.: Мысль, 1995.
18. Історія вчень про право і державу. Хрестоматія / за ред. Г.Г. Демиденка. – Х.: Право, 2005.
19. История политических и правовых учений XVII–XVIII вв. / отв. ред. В. С. Нерсисянц. – М.: Наука, 1989.
20. Історія сучасного світу. Соціально-політична історія XV–XX століть: навч. посіб. – К.: Вікар, 2003.
21. Карась Ан. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. – К.; Л. : Світоч, 2003.
22. Картунов О. Взаємовідносини нації і держави // Мала енциклопедія етнодержавознавства / за ред. Ю. І. Римаренка. – К. : Генеза – Довіра, 1996.
23. Конституции государств Европейского Союза. – М. : Наука, 1997.
24. Лейпхарт А. Демократия в многосоставных обществах: сравнительный анализ : пер. с англ. – М. : Прогресс, 1997.
25. Лібералізм. Антологія / упоряд.: О. Проценко, В. Лісовий. – К. : Смолоскип, 2002.
26. Международные акты о правах человека. – М.: Мысль, 1998.
27. Общая теория прав человека / отв. ред. Е. А. Лукашева. – М.: Норма, 1996.
28. Політолого-етнологічні проблеми розвитку сучасної України / за наук. ред. І. М. Варзара. – К.: МАУП, 2007.
29. Права людини в Україні. Інформаційно-аналітичний бюлетень. – вип. 21. Права меншин / за ред. М. Шульги. – К.: УАБ із захисту прав людини, 1998.
30. Рябов С. Г. Політологічна теорія держави: навч. посіб. – К.: Тандем, 1996.
31. Савельєв В. Громадянське суспільство і правова держава: проблеми становлення. – К. : Наук. думка, 1997.
32. Скрипнюк О. Соціальна, правова держава в Україні. Проблеми теорії і практики. – К. : ІДіП, 2000.

33. Социальные права человека: документы и материалы Совета Европы. – М. : Мысль, 1996.
34. Теория права и государства: учебник / под ред. В. В. Лазарева. – М. : Право и Закон, 1996.
35. Удовиченко В. П. Украина: поиск модели социального государства. – К. : Полис, 2003.
36. Українська державність у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз. – К. : ЮрАРТ, 1996.
37. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник. – К. : ЮрЛіт, 2001.
38. Щедрова Г. П. Громадянське суспільство і соціальна, демократична, правова держава: становлення, функції і тенденції розвитку у сучасній Україні. – К. : Поліс, 1996.

Додаткова

39. Амеллер М. Парламенты : пер. с фр. – М. : Прогресс, 1967.
40. Бромлей Ю., Подольный Р. Человечество – это народы. – М.: Мысль, 1990.
41. Варзар І. М. Правонадільчий феномен в політолого-правознавчому дискурсі : авт. теорет. лекційний курс із дод. – К. : «МП Леся», 2016.
42. Варзар І. М. Проблема співвідношення етноісторичної нації, політичної нації і політичного класу в історії політичної думки Європи Нового та Новітнього часів: теоретико-історіологічні синтези // Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – Вип. 1. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009.
43. Гегель. Философия права: пер. с нем. – М.: Мысль, 1980.
44. Гетьман Г. П., Килимник Ю. В. Чи стане Україна соціальною державою? Бесіди про Конституцію. – К. : Поліс, 1996.
45. Гоббс Т. Избранные произведения: в 2 т. : пер. с англ. – М.: Мысль, 1965.
46. Гражданское общество. Мировой опыт и проблемы России. – М. : Ваклер, 1998.
47. Жук П., Мазур Н., Соломонюк П., Турчак Р. Етнополітична карта світу ХХІ століття. Методичний і предметний коментар. – Тернопіль : Мандрівець, 2000.
48. Кара-Мурза С. Идеология и мать ее – наука. – М.: Алгоритм, 2002.
49. Кареев Н. Историология (Теория исторического процесса). – Пг. : тип-я М. Стасюлевича, 1915.
50. Конфисахор А. Г. Психология власти. – СПб. : Питер, 2004.
51. Кучма Л. Д. Вірю в український народ. Вибрані статті, виступи (1994 – 2000). – К.: Укр. пропілеї, 2000.
52. Монтескьє Ш. Избранные произведения : пер. с фр. – М. : Мысль, 1957.
53. Оболонский А. В. Бюрократия и государство. – М.: Мысль, 1996.

54. Рабинович П. Загальна Декларація прав людини – вселюдський ідеал гуманізму / Право України. – 1998. – № 12.
55. Рассел Б. Власть. Новый социальный анализ : пер. с англ. – К.: Полис, 1996.
56. Сіленко А., Коляденко В. Соціальна держава: Тернистий шлях до визнання. Світовий досвід і перспективи України. – К. :ТЄС, 2002.
57. Спиноза Б. Избранные произведения: в 2 т. : пер. с лат. – М. : Мысль, 1957.
58. Тимошенко В. І. Правова держава: теоретико-історичне дослідження. – К.: Поліс, 1994.
59. Тойнби А. Дж. Постижение истории : Пер. с англ. – М. : Прогресс, 1991.
60. Федералист. Комментарий к Конституции Соединенных Штатов Америки: пер. с англ. – М. : ЮрЛит, 1998.
61. Шалвен М.-Ж. Мозги, которые нами правят : пер. с фр. – М. : Рипол-классик, 2004.
62. Шевчук С. Судовий захист прав людини. Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. – К. : Реферат, 2007.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни	4
Зміст дисципліни.....	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	8
Теми контрольних робіт.....	8
Питання для самоконтролю.....	9
Список літератури.....	11